

Fieldnote Filosofisch Ontbijt.

Ode aan het luisteren.

'O wonder van het verstaan! Het lichaam verstaat die muziek, die zonder betekenis is of onder de betekenis ligt. Lang voordat het hoofd haar transformeert tot stem, betekenis en taal, voordat het hoofd denkt, zegt en betekenis toekent, begint het lichaam ervan te trillen, van de muziek die het uit alle geluiden van de wereld haalt en tot een eenheid maakt. Diep in het lichaam gaat het leven componeren.

Op 11 mei deden we het filosofische ontbijt met een groep van ongeveer dertig deelnemers. Digitaal dit keer, via schermen en signalen draadrijk en draadloos. Je zou denken dat het niet kan: echt verbinden, diep luisteren naar de ander, verdiepen. Niets is minder waar. We deelden onze leeservaringen. We kozen passages uit de brief die Bart schreef. We lieten onze eigen geraaktheid oplichten.

Serres moet eigenlijk hardop gelezen worden. Hij schrijft met klanken die moeten klinken. Dat is wat we doen. We lezen passages en wat we erbij geschreven hebben. Klanken, ruisen, grommen volgens Serres is het allemaal muziek. Geluiden dicht bij de aarde. We zijn verleerd ernaar te luisteren. Verleerd om af te dalen in wat het te zeggen heeft. Verleerd om het serieus te nemen. Verleerd het überhaupt waar te nemen. In de plaats is gekomen de voortdurende directheid van betekenis willen geven, begrijpen, duiden, uitleggen, analyseren, vastpakken. Iets wat veel van de lezers herkennen. Werelden die gedomineerd worden door betekenisgevende woorden, waardoor je wat eronder ligt niet hoort. Kan je door die woorden heen horen. Kan je woorden gebruiken die duiden op de muziek die Serres bedoelt? Kan je richting geven en tegelijkertijd alles openhouden? Kan je niet alleen in betekenis schrijven maar in klank schrijven? Serres doet een poging en wij volgen hem deze ochtend.

De passages die gekozen worden, wat de deelnemers erover zeggen. Het wordt allemaal heel lichamelijk in de bewoordingen. Het gaat over zintuigen, waar je het voelt in je lichaam, het gaat over trilling die door lichamen heen gaat. Het is de verdienste van de taal die Serres gebruikt. Je lichaam als klankkast. Luisteren naar die lichamelijkheid als inzet voor het luisteren naar wat er in de praktijk speelt. We zijn zo gefocust op zien en kijken. Ook als ik dit schrijf. Ik realiseer me hoe vaak ik schrijf over 'een ander perspectief', 'anders kijken', 'met andere ogen kijken'. Kijken haalt de trilling weg. Het schrijven in 'een ander geluid', 'met andere oren luisteren', 'anders horen' geeft veel meer ruimte voor zintuiglijkheid in waarnemen.

Wat moeten we doen om 'het zingen van de wereld' te horen. En doen we het eigenlijk hier en nu in het filosofische ontbijt? In mijn werk dans ik complexe vraagstukken van mensen in organisaties. Ik doe dat zonder muziek. Ik krijg daar veel vragen over. Nu begrijp ik beter waarom ik geen muziek gebruik. Door mijn lijf in te zetten wordt mijn lichaam een klankkast. Mijn muziek zijn de mensen, hun gedachten, hun kijken, hun geschuifel op hun stoel, hun ademhaling, hun voelen, hun wegstaren, hun hoesten, hun geluiden, hun beweging. En dan jezelf toestaan alleen te luisteren. Nog niet willen begrijpen of verwoorden. Dat komt later wel. Alleen afdalen naar wat er allemaal klinkt. Luister nu maar. Hoor het ruisen. Woorden komen later wel. Kies die woorden zorgvuldig. Woorden die uitnodigen ook te luisteren en niet woorden die het luisteren doen sterven. Wat hoor je dan?

Peter